

Incipit Prologus

Rufini presbyteri in Historiam ecclesiasticam ad Eromacium Episcopum.

Erutorū dicunt

Esse medicorum: ubi imminere urbibus / vel regionibus generales viderint morbos providere aliquod medicamentū vlt̄ poculi genus: quo p̄moniti hoīes ab imminente defendant̄ exitio. Quō tu quoq; venerande pater Eromaci: medicine exequens genus tpe quo disruptis Italie claustris ab Alarico duce Gothoz se pestifer morbus infudit: et agros: armēta: viros lōge lateq; vastauit. populis tibi a deo cōmissis feralis exitij aliquod remediū querens, per quod egre mentes ab ingruētis mali contagione subtracte: meliorib; occupate studijs tenerent̄ / iniūgis mihi vt Ecclesiasticam historiā quā vir eruditissimus Eusebius cesariensis greco sermone cōscripserat in latinū verterē. cuius lectiōe animū audientiū vinctus: dum noticiā rerū gestarū auidius petit: obliuionē quodāmodo malozū q̄ gererent̄ accipet. A quo ego opere cum excusare me vellem: vtpote inferior et impar: et q̄ in tā multis ānis vsūm latinū sermonis amiserim: cōsideraui q̄ nō absq; aliquo apostolice institutiōis ordine nobis ista p̄ciperes. Nam et cū dñs aliqui esurientib; in deserto auditoroz turbis dixisset ad apostolos: date eis vos māducare. Philippus vnus ex apostolis intelligens eo magis splēdescere diuine virtutis insignia: si minimozum quozumq; ministris explerētur: nō protulit panes apostoli recōditos pere: sed puerulum adesse dicit: habētē quinque panes et duos pisces. Quē verecunde excusans / adiecit. Sed hec quid sunt inter tantos. quo magis in angustijs opibus et desperatis clara fieret diuina potētia. Sciēs ergo ex illis te descedere disciplinis: recordatus q̄ Philippi fortassis exēplo vbi pascēdi turbas tēpus vidisti puerulū subrogaueris: qui panes quēz quinque sicut acceperat duplicatos adhiberet: ad explendū tamē euangelicū sacramentū / pprio labore captos ad-

deret: etiā pisciculos duos: aggressus sumi exequi vt potui quō p̄cepas. certus q̄ excusabit imperitiē nr̄e et p̄cipietis auctoritas. Sciendū sane est q̄ decim⁹ liber huius opis in greco: qm̄ perparū erat in reb; gestis: reliq; oīa in ep̄oz panageticis tractatib; nihil ad scientiā rez p̄ferentib; occupat⁹: omissis q̄ videbāt̄ supflua historie siquid habuit nono cōiunxim⁹ libro: et in ipso Eusebij enarratōis dedim⁹ finem. Decimū hō et vndecimū librū nos cōscripsimus: partim ex maiorū traditōib; partim ex his que nr̄a iam memoria cōprehēderat. et eos velut duos pisciculos supra scriptis panib; addidim⁹. Quos si tu probaueris vlt̄ bñ dixeris: p̄ certo p̄fidā q̄ sufficient turbis. Cōtinet autē idē omne opus res in ecclia gestas a saluatoris ascēsiōe et deinceps. nostri hō duo libelli a tēporibus Cōstātini post persecutionē: vsq; ad obitū Theodosij Augusti.

Explicit Prologus.

Incipit liber primus

Historie ecclesiastice: cum Capitulorum annotatione.

Accessiones

Sctozum aploz et tpa que a saluatore nr̄o ad nos vsq; decursa sunt: queq; et q̄lia in his erga ecclie status gesta sūt: q̄ etiā insignes viri in locis maxime celeberrimis ecclie p̄fuerūt: vel q̄ singulis q̄b; et t̄pib; seu scribēdo seu docēdo p̄bū dei nobilit̄ astruxere: quiq; etiā vel quātū vel qm̄ noua p̄tra religionē dogmata p̄ferētes / ad pfundū erroris studio cōtentōis elapsi: false sciētie autores se p̄ceptoz et p̄fessi sunt: passim velut lupi graues gregē chr̄i lacerātes: necnō et ea mala que iudeoz gentē p̄insidijs q̄s aduersus saluatore moliti sūt vastauerūt: quib; etiā modis et q̄tēs q̄busue supplicioz patientiā et pfusionē sanguis p̄ p̄bi dei veritate certarūt: s̄z martyria nr̄is suscepta t̄pib; atq; in his dñi et saluatoris nr̄i erga singulos quosq; vnicū clemētissimūq; subsidiū scribere mihi volēt: nō aliunde sumendū vidēt̄ exordium: q̄ ab ipsa dñi et saluatoris

nostri iesu christi p̄sentia corporali. Sed
 mihi queso veniam dari. Cōfiteor namq̄
 q̄ in hoc opere viribus nostris maiora ten-
 tamus: vt & fideliter & integre que sunt ge-
 sta narrem⁹. & rudem ac nulli fere nostrorū
 digressam viam huiuscemodi itineris pri-
 mam audeam⁹ incedere. Et licet deum du-
 cem futuz dñiq̄ saluatoris nr̄i certus sim
 nobis affutura suffragia: hominum tamē
 nulla quibus possimus inniti cōspicim⁹
 precessisse vestigia: nisi q̄ sparsim singulo-
 rum quorumq̄ temporū seu rerum gesta
 ad nos vsq̄ indicia ac monumēta trāsmis-
 sa sunt: e quib⁹ quedaz nobis luminum fa-
 ces velut in obscuro positus eminus accē-
 duntur: & tanq̄ e sublimi specula qua nos
 gressum tendere oporteat: ac viam verbi
 absq̄ errore dirigere corum vocib⁹ admo-
 nemur. Quecunq̄ ergo p̄posito operi con-
 uenire credidimus: ex his que illi sparsim
 memorauerāt eligentes: ac veluti e ratio-
 nabilib⁹ campis doctorū flosculos decer-
 pentes: hystorica narratiōe in vnum cor-
 pus redigere & coaugmētare tētauimus.
 satis abunde q̄ gratum putantes. et si nō
 omniū nobilissimorū / certe saluatoris no-
 stri apostolorumq̄ successiones celebriori-
 bus quibusq̄ ecclesijs traditas in vnum
 colligere: atq̄ in ordinē modūq̄ digerere
 Opus autem mihi per necessariū videor
 assumpsisse: eo magis quo vt superius di-
 xi / neminē ecclesiasticuz dūtazat scripto-
 rem ad hanc partē narratiōis animū ad-
 iecisse comperior. In quo illud etiam spe-
 ro q̄ et vtilitatis plurimū ex rerum gesta-
 rum cognitione studiosis quibusq̄ noster
 hic p̄ferat labor. Quāuis iam de his ipis
 nōnulla etiaz in chronicis. id est in eo ope
 quod de temporū ratione conscripsimus
 breuiter succincte q̄ p̄strinxerim / plenius
 tamē in p̄senti opere singulorū narratiō-
 nem aperire tentabim⁹. Incipiet ergo mi-
 hi sermo ab ip̄o domino sicut promisim⁹
 christo. Ceterum quia christianorū res ge-
 stas scribere proponimus: consequens vi-
 detur vt prius v̄l genus hoc hominū vn-
 de ducat exordiu⁹. vel quid nominis ipsi⁹
 cōtineat ratio. & cuius gens ista vel popu-
 lus appellatione censetur repetentes pau-
 lo altius exponamus.

¶ Deus & dñs & creator oīum ac disp̄-
 sator vniuersorū ipse sit fm̄ ea que in lege &
 p̄phetis scripta sunt

Caplm. I.

Igitur quoniā chri-
 stus duplici ex modo constat: et di-
 uina in eo pariter atq̄ humana na-
 tura plenitudine tenet: caput in eo diuina
 substantia: pedes in eo humana quā p̄ no-
 stra salute suscepit habeant. & ita demum
 p̄fectius nobis narratio diriget: si a capite
 id est a diuinitatis ei⁹ p̄bo sumam⁹ exor-
 dium: p̄ qd̄ christianorū: que gens nouelle
 appellatōis credit / antiq̄tas & nobilitas
 pariter ostēdent. Hec ergo christi & ipsi⁹
 substantiā & eius naturā p̄ferre ac p̄dere
 nullus sermo sufficiet. Siq̄dem etiam di-
 uinum de eo ita p̄nunciat oraculū dicens
 Generationē ei⁹ q̄s enarrabit. Sz & alibi
 celestib⁹ nihilomin⁹ de eo vocibus ita re-
 fert: q̄a nemo nouit filiū nisi pater. sed neq̄
 pater q̄s nouit nisi fili⁹. Solus ergo ille
 qui genuit nosse dicitur filium pater / & fili⁹
 pater. Sine dubio exclusit ceteros a dis-
 cutienda noticia qui ad vnum soluz patre
 filij scientiam reuocauit. Hic ergo in his
 voluminib⁹ q̄ diuino spiritu cōscripta cre-
 duntur: lux eterna & ante mūdi initium sp̄
 fuisse p̄dicat. Sapiētia quoq̄ substantial⁹
 & verbū viuū in p̄ncipio apud patre: & de⁹
 verbum substitisse narrat. Quis ergo po-
 terit eum qui ante omnē creaturā visibile
 atq̄ inuisibile sp̄ fuisse & sine initio iam fu-
 isse: ex ip̄o patre natus: & cum patre semp̄-
 ternus extitisse describit / fm̄one compre-
 hendere. Quis oīum celestiuū immortalū
 diuinarūq̄ virtutū dñm & ducē ac p̄ncipē
 celestis militie: et magni consilij angeluz:
 voluntat⁹ paterne efficaciam: quem cum
 patre omnia q̄ sunt creasse & condidisse cō-
 stat: vt verum filiū & vnigenitū & oīum que
 creata sunt dñm & regem ac dñatorem pa-
 terna p̄tute et potestate cuncta moderan-
 tem verbis explicet: nisi q̄ ad intelligētā
 plenitudinis ei⁹ p̄ secretiora & mystica di-
 uinorū voluminū informamur eloq̄a. Jo-
 annes quoq̄ sp̄ dei replet⁹. In p̄ncipio
 inquit erat verbū: & verbū erat apud deuz:
 & deus erat verbum. Hoc erat in p̄nci-
 pio apud deum: omnia per ip̄m facta sunt:

et sine ipso factum est nihil. Sed et Moyses maximus et vetustissimus prophetarum multis ante seculis hec eadem protestatur: cum celitus inspiratus originem mundi et rerum initia de eo plenius aperiret: conditor omnium patrem cum filio mysticis ac sacratim designat eloquijs. *Ait namque et dixit dominus. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Sed et David antiquissimus prophetarum etiam ipse licet Moyses posterior dicit. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritus oris eius omnis virtus eorum. Et alio idem nihilominus designat oraculo de deo dicens. Ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt. In quibus evidenter mandatis personam patris et filij operantius expressit. Cum igitur his et alijs quibus plurimis vocibus sparsim per divina volumina creator omnium cum patre filius declaratur: superest ut de his que post additionem modi per hanc dispensationem transiit quod ut possumus breviter perstringamus. Multum siquidem antea pietate preditis viris assistisse et docuisse que ad cultum divinum pertinere videbant ostenditur. Sed evidentijs et familiaribus Abrae atque eius familie quantum fas erat deum hominibus innotuisse describit: et velut preceptor quidam ac monitor illius existisse profapie refertur. Denique in divinis oraculis scriptum est: quia apparuit deus Abrae tanquam communis aliquis homo sedenti ad ilicem mambre. At ille exurgens: cum hominem videret adoravit ut deum: et venerat ut dominum. Sed et proprie vocis professione presentiam se testatur non ignorare divinam dicens. Dominator domine qui iudicas omnem terram: nonne facies iudicium? Que utique omnia non ad patrem sed ad filium referenda: posterioris incarnationis dispensationis plenius expleta designat. Et idem propheta David dicit de deo. Visitatum suum sanavit eos: et liberavit eos de corruptionibus eorum. Sed adhuc evidentijs per Moysen de eo quod dominus sit ipse cum domino divina testantur eloquia cum dicit. Pluit dominus super sodomam et gomorrham sulphur et ignem a domino. Eundemque cum apparuisset Jacob esse deum eadem scriptura designat cum diceret ad Jacob. Jam non vocabitur nomen tuum Jacob: sed israel erit nomen tuum: quia invaluisti cum deo. Et paulo post dicit. Et vocavit (inquit Jacob) nomen loci illius visio dei dicens. Vidi enim dominum facie ad faciem: et salva facta est anima mea. Neque ei fas*

est de aliquo angelorum vel celestium virtutum ista sentire. Nullum enim illorum siquidem mortalibus celestium precipiunt adesse mandato dominum vel deum divinum sermo commemorat. Sic etiam Jesu successori Moysi cum assistisset percontanti ei quod esset/responsis evidentissimis designavit dicens. Princeps militie virtutum domini ego sum. Cumque his auditis adorasset famulus ut decebat: solue inquit ad eum corrigiam calciamenti tui. locus enim in quo tu stas terra sancta est. In quo consideranda est preceptorum similitudo. quoniam non erat hic alius ab eo qui dixerat ad Moysen de rubo ignis dicens. Ne appropies huc: solue calciamenta de pedibus tuis. locus enim in quo tu stas terra sancta est. Et addidit dicens. Ego sum deus patrum tuorum: deus Abrae et deus Isaac et deus Jacob. Claruit igitur ex his omnibus: quod verbum dei et deus dominus et creator omnium cum patre filius designatur est. Hinc quoque etiam illud videamus: quod sapientiam se dei substantialiter existere: idem ipse in divinis ostendat oraculis. Per Salomonem hec de semetipso sapientia mysticis vocibus prodens. Ego sapientia in altissimis habitavi. Filius et sciam sensus inuocavi. Per me reges regnant: et potentes per me scribunt iustitiam. Per me preces magnificant: et tyranni obtinent terras. Et post aliquanta iteque dicit. Dominus creavit me initium viarum suarum: in ope suo ante seculum fundavit me. In initio pulvis terram faceret: antequam prederet fontes aquarum: pulvisque montes fundarent: ante omnes autem colles generavit me. Quando preparabat celos aderam ei: et quando firmos ponebat fontes sub celo cum ipso eram componens omnia. Ego eram cui adgaudebat quoti die. Letabar autem coram ipso in omni tempore: quando letabar orbe perfecto. Ex quibus omnibus fuisse ab initio: imo et ante omne quod dici potest initium/ab ipso patre progenitam sapientiam constat. Quid autem cause fuerit quod non omnibus passim sicut nunc etiam antea innotuerit: et ad omnes eius fides ac sapientia pervenerit: exponemus. Non dum cape poterat perfectas sapientie christi doctrinam rudis adhuc mundus/et peritiae totius ignarus. Denique statim in initijs adhuc cum hi qui primi creati fuerant homines in beatitudine degerent: mandato dei negligentia corrupto: in hac vita mortales et fragilitati obnoxia deciderunt: ac terre huius divina maledictione danna

Ecclesiastice historie.

te habitaculū pparadisi delitijs cōmuta-
rūt. Jam hō q̄ ex huiuscemodi genitorib⁹
per orbē terre diffusi sunt: ferino mag⁹ ac
beluino ritu oberrantes: non vires ad so-
cietatē: non mores ad honestatē: nō leges
ad vite iustitiā tenuere. Arriū hō discipli-
narūq; apd̄ eos ⁊ toti⁹ philosophie ne ip̄s
quidē nomē habebat: sed agrestes q̄dam ⁊
vagi p̄ deserta nullis sedib⁹ vagabant. Si
qua hō in ipsis boni semina naturalit̄ cle-
mentia inoleuerāt: d̄itoris. hec inculta ⁊
incondita relinquētes / mag⁹ ad vsum ma-
litie quo via humani gener⁹ p̄liuius ver⁹
git⁹ / p̄ferebant. Ex quo accidit vt nefarijs
scelerib⁹ int̄ semetip̄os agētes: nūc corru-
perēt. nunc etiā interimerēt ad inuicē:
vsq; quo p̄cedente immanitate etiā deo
rarent ab alterutrū. Hinc ille quemundo
sceleris fabulas reliquerūt theomachie et
gigantomachie exorte sunt: donec nefar-
ijs ausis vltio diuina nūc inundatiōe di-
luuū: nunc etiā populatiōe ignei imbris
obfisteret / ⁊ immanitatē scelez penaz vari-
etate cōprimeret. Clez qm̄ creatori suo hu-
manū gen⁹ malitie morbo ⁊ p̄tagione cor-
ruptū: emendandū videbat poti⁹ q̄ delen-
dū: miserat⁹ tūc obscuratas p̄ nequitia mē-
tes ⁊ tenebr⁹ cecitatis obstructas: ille ipse
qui in p̄ncipio erat apud deū deus h̄bum
⁊ sapiētia patr⁹ nūc angeloz ac ministrarū
virtutū legationib⁹ vtitur: nunc etiā
ineffabili dignatiōe ip̄e adest ⁊ rarus sicut
bi quē dei ac iustitie memorem reperit: di-
uinis reuelationib⁹ monitis salubriorib⁹
instructiōe q̄ deū decebat reformare ac re-
uocare de tenebris humanū nitit̄ gen⁹: nō
in alia q̄ hoīs specie q̄ solū homies doce-
ri aliqd̄ ⁊ instrui ac iuari possunt: donec
paulatim gētē integrā que hebreoz appel-
labat ad sui cultū venerationēq; cōuertit.
Quib⁹ etiā vtpote adhucrudibus ⁊ conta-
gione vite poris infectis: p̄ Moysen p̄phe-
tam typos ⁊ adumbrationez diuini cult⁹.
p̄ sabbata quedā mystica. ⁊ circūcisionem
corpis: altius aliqd̄ in spū significantē: ce-
teraq; huiuscemodi p̄cepta legalia velut
elemēta sacratiōis olim future cruditiōis
imp̄ssit. Que tū lex cum velut initiū quod-
dā luminis mundo huic obfussisset: ⁊ odo-
ris sui fragrantia mare ac terras longe la-
teq; cōpleisset: atq; ex ipsa diuersē in orbis

partib⁹ nidozē quendā p̄ndētiores quiq;
capiētes: legislatores vel philosophi: mo-
desta queq; ⁊ verecūdiōra p̄cepta: atq; ho-
nestatē ⁊ iustitie conscia auditoribus suis
paulatim tradere atq; insinuare ceperūt:
⁊ agrestes ⁊ feros hominū mores ad deco-
ra atq; hōesta instituta reuocare. Tūc ami-
cicijs coire inter se viros / ⁊ cōcordie sub-
ire federado cūerūt. Tūc inuare se inuicē
hoies ⁊ vsum rerū discūt habere cōmunē:
donec instituti p̄ndētioris docilis huma-
na mens ⁊ societas ad inuicē patiens red-
deret: vt huiuscemodi p̄suetudinib⁹ pro lu-
sione p̄missa apti iam ⁊ parati etiā ad di-
uina fierēt instituta patrisq; oim̄ dei sciē-
tie capaces existerēt. In q̄ ipse itez oim̄
p̄tutū magister: ipse sermo ac rō ⁊ h̄bz ac
sapiētia dei: ipse qui in initio cū patre cre-
auerat hoīem. ipse in quā hūane quoq; na-
ture assumpta substātia: ⁊ specie forme ser-
uulis indut⁹: in nullo penit⁹ ab eo q̄ nos sa-
mus differētes tēpore quo romani impe-
riū regnum nobili⁹ latiusq; cōsurgere ipse
p̄stiterat ingressus hunc mōm cōmuni q̄-
dem nobiscum nascēdi aditu. sed nullo au-
ctore patefacto ea egit ⁊ ptulit: q̄ de eo fu-
tura p̄phete p̄dixerant. Viri em̄ diuinitus
inspirati hominē q̄ simul esset ⁊ de⁹ aduen-
tare huic mōo / ⁊ doctorē omniū gentium
paterne pietatē ac religionis futurū sacro-
sanctis oraculis cecinerūt. Sed ⁊ mortis
modum q̄ de hac vita discederet: atq; rur-
sum inusitato more ad viuētes repedaret
a mortuis: ⁊ post h̄ celū adiret vnde descē-
derat atq; in deuz rediret. De quib⁹ quib⁹
euidenter q̄ plurimi significauerint. p̄phe-
tarū. tamē vni⁹ iudiciū Danielis scz q̄ tū
breuitatē necessitas indulget adhibēā. Di-
cit ergo de eo ita. Videbā ⁊ ecce sedes po-
site erant ⁊ vetustus dierum sedebat ⁊ ve-
stimenta eius sicut nix alba. ⁊ capillus ca-
pitis eius sicut lana mūda. thronus eius
flāma ignis. rote eius ignis adurens. Flu-
uius igne⁹ p̄currebat ante eum. Iudiciū
positū est: ⁊ libri apti sunt. Et post hec vi-
debam: ⁊ ecce cū nubib⁹ celi tanq; fil⁹ ho-
minis veniebat: ⁊ puenit vsq; ad vetustū
diez. ⁊ in p̄spectu eius platus est. ⁊ dat⁹ est
ei p̄ncipatus ⁊ honor ⁊ regnum. ⁊ omnes
populi / tribus ⁊ lingue ipsi seruient. Pot-
estas eius potestas eterna: q̄ nō trāseunt

et regni eius non corrumpet. Hec oia manifestissime de nullo alio nisi de saluatore nostro q̄ erat in principio apud deū de^o verbū dicta intelligunt. Filius etenim hoīs p̄pter hoc q̄ in nouissimis t̄pib^{us} in carnē natus est de^o. De quib^{us} latius siq̄s scire desiderat in suis loc^{is} assertiōes horū digessim^{us}. Nomen autē hoc vt diximus ch̄i: quō etiā p̄phetas olim fuerit adumbratū: tēp^{us} est edocere. Primus ip̄e Moyses volēs ostēdere qd̄ veneratiōis in se nomen ch̄i et mysterij p̄tineret: cum iuberet typos et imagines sacramētorū celestium: sicut ei in monte fuerat ostēsum in lege describere. Cūq̄ ritū p̄stituēdi pontificis traderet q̄ntū mortalē docere fas erat eum quē supra oēs homines vt etiā honore et meritis decernebat p̄vnguētū cuiusdā mystica sacramēta ch̄i stuz noīnauit: quo p̄ hoc disceret hi q̄ p̄ legem instituebant: q̄ q̄ supra oēs homines honore et reuerentia habēdus est christus noīat: Sed et idē Moyses longe p̄ dei spiritū p̄uidens q̄ sibi p̄paret successor et p̄noscens q̄ is q̄ post se regnū suscipet maioris sacramenti mister existeret: Jesū cognominauit eū qui p̄sus ausēs parentū fuerat appellatione vocitat^{us}: sciens q̄ in hui^{us} vocabuli sacramēto maioris cuiusdā glorie rex q̄ mortal^{is} natura recipit: poneret. Ita igit p̄ gemina hec appellatiōis indicia in altero p̄tificatus: in altero regalis forme exp̄munt insignia. Et iesus ch̄s tāq̄ q̄ rex et pontifex esset parit noīat: vt neq̄ in eo aliqd̄ qd̄ ad religionē: neq̄ qd̄ ad potestatem p̄tinet deesse: p̄plus p̄cedentia sacramēta mystice institut^{us} agnosceret. Vñ et p̄pheti acti diuino sp̄u simul et impietate iudeorū et gētiliū in eo p̄uidebant salutem. Et tale aliqd̄ vnus ex ip̄is: cui Hieremias nomē est p̄cinebat. Sp̄us inq̄t vultus nostri ch̄s dñs comp̄hēsus est i corruptiōib^{us} nr̄is. cui dixim^{us}. In vmbra ei^{us} viuem^{us} in gētib^{us}. S; et Dauid magnific^{us} vates hec ē eodē memorat. Quare fremuerūt gētes et ppli meditati sunt inania. Astiterunt reges terre et p̄ncipes cōuenerūt in vnuz aduersus dñm: et aduersus ch̄m ei^{us}. Et paulo post ait ex p̄sona ipsius ch̄i. Dñs dixit ad me: filius meus es tu: ego hodie genui te. Pete a me et dabo tibi gētes hereditatē tuā: et possessionē tuā terminos terre. Non

solū autē p̄tiffices vnguēto ch̄ismate apud hebreos cōsecrabant: vex et reges. Qui et ipsi qm̄ diuinitat^{is} nutu p̄phetas sacramento qd̄a ch̄ismate delibuti: sortiebant sceptra regalia: imaginariē h̄: tñ ipsi ch̄i appellabant q̄ scz etiā in ipsis celestis regis imago ac species seruaret. S; et in p̄phetaz ordine inuenim^{us} nonnullos sili mō vngento ch̄ismatis p̄secratos: misterij diuini eloquijs p̄buisse: et gnaros redditos futurorū. Ex quib^{us} oib^{us} constat q̄ filius dei verbū ac sapia patris: q̄ ver^{us} rex est oim̄ seculorū. et q̄ ver^{us} p̄tiffex est futurorū: et bonorū. et q̄a verus p̄beta est: quippe q̄ inspiret et repleat p̄betias: ideo vere et ch̄s noīat^{us} est. cuius noīs p̄ eos q̄s supra enūerauim^{us} p̄tiffices: p̄betas: et reges typus et imago p̄cesserat. Vex illi qm̄ vt dixim^{us} ad breue tēpus vite hui^{us} ch̄i appellabant: ad solā veri ch̄i imaginē p̄seruādā. Quis compositione qd̄am mystica cōsecratio olei: tñ hui^{us} q̄ inter nos haberi solet materie ac liquoris pungebant. Vex autē hic q̄ de celis venerat: et cui oia q̄ p̄cedebant gesta fuerāt: ch̄s nō humanis opib^{us} q̄sita sumit vngēta: sed nouo ac singulari modo paterno spiritu infusus et vnct^{us} ch̄s efficit: sic multis ante seculis de eo vates Esaias p̄dixerat ex p̄sona ipsius dicens. Sp̄us dñi sup me p̄pter qd̄ vnxit me: euāgelizare paup̄ib^{us} misit me: p̄dicare captiuis remissionē: et cecū visum. Nec solus Esaias diuinis hec p̄dixit oraculis: sed et Dauid filr̄ ispirat^{us} testatur de ch̄o dicens ad ipsū ch̄m. Sedes tua deus in seculū seculi: virga eq̄tat^{is} virga regni tui. Dilexisti iusticiā et odisti iniquitatem: p̄terea vnxit te deus de^o tu^o oleo leticie p̄ participib^{us} tuis. In q̄b^{us} v̄bis p̄mo quidem eū euidenter deū designat. Sc̄do v̄o p̄ eq̄tat^{is} virgā: scepterū in eo regale commemorat. Post v̄o etiam qualiter ch̄s effectus sit indicat dicens: q̄ vnctus sit de^o a dō: nō oleo cōmuni: sed oleo leticie. nec sic participes sui. i. illi q̄ in imagine p̄cesserāt sed p̄ participib^{us} suis. Oleo v̄o leticie i sacris volumib^{us} intellectu mystico sp̄u sc̄cūs d̄si gnaf. Sed et de p̄tificatu ei^{us} idē Dauid alio in loco: tale aliqd̄ archanis signat eloquijs: tanq̄ ex p̄sona patris de filio p̄nūciantis. De ventre inq̄t añ luciferū genui te. Iurauit dñs et n̄ penitebit eū: tu es sacer

Ecclesiastice historie.

dos in eternum fm ordinē melchisedech. Hic autē Melchisedech i diuinis volumi-
nibus sacerdos fuisse dei sumi refert. Sz
qz nō oleo cōmuni punct⁹ sit: neqz ex suc-
cessione generis suscepit sacerdotiū: sicut
apud hebreos fieri mos erat. Et ideo fm
ordinē ipsius sacerdos futur⁹ dicitur christus
qui nō olei liquore: sed p̄tute celestis spūs cō-
secrēt. Idcirco deniqz cū multi ante apud
hebreos oleo in hoc ip̄m solenniter confes-
crato vncti sūt christi: et siue reges: siue p̄-
phete: siue etiā pōtifices p hoc fuerit insti-
tuti: nullus tñ ip̄soꝝ vel genti veldiscipul⁹
aut sectatorib⁹ ex suo vocabulo nomē da-
re potuit: z appellare discipulos ch̄ianos
nisi hic solus q̄ vere ch̄s est: z nō oleo hu-
mano sed paterno spū punctus. Hic secta-
torū suozū pp̄los: z vniuersam p totū mū-
dum sui nois gentē ex veri ch̄i vocabulo
appellari fecit penni noie christianos. Si-
gifi vnde genus ducat ch̄s req̄r: et eius
auctorē rimaris q̄ auctor est oim: audi qd
oracula diuina p̄ David magnificentissimū
vates ex p̄sona ip̄i summi pat̄r loq̄n-
tur: sicut z paulo sup̄ius memorauim⁹. De
ventre inquit ante luciferū genui te. Et q̄s
uis ventris appellatio in eo q̄ recte in cor-
poreus credit cōuenire minime videat: tñ
tropic⁹ ac mysticis legib⁹: hoc est quod in-
dicat q̄ nō extrinsecus z aliūde substitue-
rit filiū pater: sed ex semetip̄o. ac si dici po-
test de interiorib⁹ suis: vt hoc ip̄m sit ille q̄
nat⁹ est qd est ille q̄ genuit. Et ne adoptio-
nis legis extrinsecus videat assump̄t: sed
q̄ntum appellatio ventris intelligi sugges-
rit: salua reuerentia incorp̄alitat̄is: intrin-
secus editus designet veritate nature. Q̄
p̄o ait: ante luciferū. ante mūdi z ante toti⁹
creature d̄signat initium. Distinctio sane
inter verum christum z imaginarios illos
qui p̄ri⁹ p̄cesserāt que habeat: euident̄ hoc
indiciū dat: q̄ illi p̄ores christi nulli pene-
nisi genti proprie cogniti sunt. huius autē
veri christi nō solū nomē: sed z potestas et
regnū p̄ oēs natiōes z p̄ vniuersum orbem
terre diffusū est: nō sola cognitōe vocabu-
li: sed z diuinitatis cultu ac religiōis reue-
rentia p̄secratū est. In omni namqz terra tā
q̄ verbū z sapiētia pat̄r: tanq̄ de⁹ z dñs
Jesus ch̄s colit⁹ z adorat⁹. sicut diuinū de
eo p̄nūciauit eloquiū dicens: qz in nomine

dñi omne genu flectat⁹ celestiu: terrestriu:
z infernoz. z ois lingua cōfiteat⁹ qz Jesus i
gloria est dei pat̄r. Tñ nō solū potestas
eius z regnū: sed z affectus z amor tātus
de eo credentiū mētib⁹ inoleuit: vt etiā ani-
mas ponere p̄ noie ei⁹ z ceruices suas p̄se-
cutorū gladijs abijcere non morent: dūmō
sacrosancta ap̄ eos nois eius fides z re-
uerētia cōseruet. Nec interim nob̄ neces-
sario narrationē rez p̄cesserit quā p̄sequi
institui⁹: in quib⁹ ostendat nomen christi
Jesu dñi ac saluatoris nostri: non nouelle
appellatiōis alicui⁹. aut ex carnali natiui-
tate: sed a deo ip̄so originē ducere. Quā
recentis vocabuli christianoz gens vide-
tur: z ritus obseruantie eius nup̄ exortus:
quid etiā hec ip̄a nouitas in se vetustatē cō-
tineat ostēdem⁹. Antiquissimū p̄ oib⁹ fe-
re gētib⁹ hebreoz genus habere puto: qd
nulli dubitandū videat. z q̄ apud ipsaz gē-
tem secretior q̄dam religiōis cultus z ob-
seruantia: diuinis mādata voluminib⁹ cō-
tinet: in quib⁹ etiam de nōnullis iusticia z
pietate p̄ditis viris refert. Quibusdā qdē
qui z āte diluuiū fuerunt: alijs autē z post
diluuiū. in quib⁹ d̄ Noe atqz ei⁹ filijs oisqz
p̄sapia scribit⁹. z vsqz ad abraam p̄teditur
quem parentē gētis hebreoz cōstat existere
Dñes ergo illos q̄ ab Abraam sursum
versus vsqz ad pmū hoīem generatiōis or-
dine cōscribunt: etiam si nō nomie: reb⁹ tñ
z religiōe christianos fuisse: si q̄s dicat nō
mibi videt errare. Cum em̄ nomē ch̄iani
hoc indicet q̄ ch̄io q̄s credēs p̄ ei⁹ doctri-
nam: fidez: pietatē: ac iusticiā teneat: z stu-
dijs diuie inhereat sapiētie: atqz oē qd ad
virtutes p̄tinet exequat. Si in quā hec sūt
que vocabulo christiani nois indicant: et
vere eū religiōis sectatorē designant. hoc
erant etiā illi sancti de quib⁹ supra dixim⁹
viri qui christiani nūc esse p̄fiterent. neqz ei
aut corp̄alis eis ierat circūcisio: aut obser-
uatio sabbati. sic nec nobis qdē aut vlla
de ciboz obseruatione religio: vl̄ cetera q̄
posteriorib⁹ p̄ Moysen figurat⁹ maḡ ac
mystice obseruāda tradunt. Cum igit̄ absqz
q̄ omnib⁹ his obseruationib⁹ fuerint religio-
si illi quoz sup̄ memim⁹ viri: secuti autē
sint fidem ei⁹ quem nos nūc seq̄mur ch̄i:
quē frequenter apparuisse eis: z docuisse
vel monuisse ea q̄ ad fidē z pietatē p̄tinet

In superioribus approbavimus, Quod dubitabit ab illis cepisse: et ab illis esse deductam huius gentis originem: qui et eiusdem dei: auctorem et ducem vite sequebantur: et in sui religionis observantia persistebant. Intantum denique hec in illis promissa et reformata religio est: ut ne ipso quodam nomine: quod certe solum differentiam facere videbatur: habeantur alieni: sed et ipsos iam tunc non solum christianos: sed et christos esse appellatos divina testantur eloquia. Dicitur ei de illis ex persona dei ad alienigenas gentes. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari. Hec cum de Abrahā vel de his qui illud tempus ad dei cultum pertinebant dicta referantur: evidētissime et luce clariorius in ipsis et ante ipsos christianorum gens que iam tunc fuisse: et omnem tenuisse pietatem ac religionis observantiam designat. quam nunc per adventum carnalis presentie christi per omnes gentes communicatam: et omnibus impartitam nationibus constat quo sapientie pietatisque thesaurum que velut intra angustum ostium pro rarioribus que cultoribus tenebatur: uniuersum mundum fidei ac religionis profusione ditaret. et quod prius vicissim precebat: nunc simul et subito gentilibus in gentibus et populis ac nationibus ingerat. Quod ita futurum diuina inspiratione prospiciens quod eximius prophetarum: stupore mentis attonitus cum admiratione exclamat et dicit. Quis audivit talia: aut quis locutus est ita? Si peperit terra in vna die: et sic genita est gens dei semel. Et item in alio loco de his ipsis que sermo diuinus gentes simul parturiendam esse preceperat: contestatur et dicit. His autem que seruient mihi vocabitur nomen novum: quod benedicetur super terras. Quod autem ita nomen novum que christianorum vocabulum gentibus datum est: Novum autem dicit nomen: nupersum: non nupersum inuentum. Vex hoc ipsum ita futurum: et hanc benedictionem nominis ac fidei omnibus esse gentibus largiendam: nequaquam diuina oracula siluerunt. De ipso namque Abraham cum adhuc esset in preputio constitutus dicit sermo diuinus. Credidit Abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam: et amicus dei appellatus est. Credidisse igitur ei quem apparuisse frequenter et instruxisse eum que ad pietatem et religionem pertinent supra edocimus: christo scilicet per quem omnia constare que gesta sunt vel gerenda sepe probatum est: A quo etiam ad ipsum Abraham responsa huius

modi defuerunt. Et benedicens (inquit) in te omnes tribus terre. Et iterum. Faciam te in gentem magnam et multam. et benedicentur in te omnes gentes terre. In quo cui denter exprimitur quod ille cultus atque illa fidei gratia que tunc Abraham et paucis illis qui ad id temporis fide et pietate insignes erant concedebatur: postmodum per omnes gentes ac per omnes terras esset benedictionis titulo per divinam gratiam largienda. Certum namque est quod sicut ille credens ei qui sibi apparuit iustificatus est. et paternis superstitionibus repudiatis ac spretis: dei veri precepta fide atque operibus executus est. et per hoc ei dicitur: quia benedicetur in te omnes tribus et omnes gentes terre. Ita et christiane fide atque operibus id agatur: ut paterne superstitionis errore depulso: sequatur deum quem secutus est Abraham: Ut ex simili fide eius iustificentur. sicuti iustificatus est Abraham. Quid igitur obstat ut non vna atque eadem religionis observantia deputetur in his in quibus vnam atque eandem fidei atque operum esse constat formam: Et ideo non novella neque peregrina est christianorum religio vel nupersum exorta. Sed si fas est libere iudicare quod verum est: prima omnium atque ab ipsa mundi origine ac natiuitate descendens: eodem christo deo doctore et institutore: iam inde ab initio specie formamque suscipiens. Et de his quidem ista sufficiant. Vex postea consequenter ea que historica narratione debuerat antecire promissimus: superest iam ut a corporali presentia domini et saluatoris nostri: et his que dinceps gesta sunt: velut itineris nostri aggrediamur exordium. Ipsum omnipotentem verbi patrem deum: sed et ipsum cuius res geritur Iesum christum dominum et saluatorem nostrum: celeste dei verbum adiutorem et auctorem narrationis nostre precibus inuocantes.

De tempore natiuitatis christi secundum carnem

Capitulum II.

Hicur secundo et quadragesimo imperij cesaris Augusti anno. ab Egypto pro pro subingata et antonij et Cleopatris interitu in quem nouissima Ptholomeorum apud Egyptum regna ceciderunt Octauo et vicesimo anno dominus et saluator noster Iesus christus prima ascriptioe cesariis Lyrino Syrie presidete secundum ordinem

Ecclesiastice historie.

totius prophetie que de ipso p̄dicta est: in Betbleē Jude oppido nascit̄. Hunc autē Tyrini t̄pibus habitū censum: etiaz Josephus illustr̄ hebreoz historiograph⁹ memorat annectēs hūc narratiōi etiam galileoz heresim iisdem exortaz esse t̄pib⁹. De qua ap̄d nos Lucas in Actib⁹ ap̄loz meminit his verbis.

De Juda gallileo: et Theoda

Caplm. III.

Dist hūc inquit surrexit Judas galileus in diebus p̄scriptionis census: et auertit ppl̄ post se. Sed et ip̄e perit: et oēs q̄ credebāt ei disp̄si sūt. De his autē ip̄is Joseph⁹ (d̄ q̄ sup̄ diximus) ī historia sua octauodecimo antiq̄tatū libro h̄ modo memorat. Tyrinus autē vir vnus ex p̄fessu curie rhomane p̄ singulos magistrat⁹ vsq̄ ad gradū p̄sulat⁹ ascēdens: ceterz q̄z honorabilis cū pauc⁹ Syriam venit: a cesare ius dare gentibus missus: et censor siml̄ p̄rimonioz futurus. Et post pauca ait. Judas h̄o gaulanites vir de ciuitate gamala sadduchū quēdā phariseū assumēs: magnope nitebat̄ sollicitate plebem: asserēs eis q̄ ascriptio census nihil aliud q̄ ap̄tissimā imponeret seruitutē simulq̄ cohortabat̄ gentē suā ne p̄deret libertatem. Sed et in secūda historia iudaici belli d̄ h̄ ip̄so hec scribit. Quo ī tēpore inquit vir q̄daz galileus Judas noīe ad diffensionē populos cogebat: pessimū fore eis p̄suadens si adq̄scerent soluere tributa rhomanis: et post deū mortale susciperent d̄natum. Hec Josephus.

De Herode q̄ ex alienigenis venit ad regnum.

Caplm. IIII.

Erides t̄ps Herodes p̄m⁹ ex alienigenaz genere ortus: regnum iudaice gētis obtinuit. Et in ip̄o cōplet̄ p̄phetia quā Moyses an̄ p̄dixerat: q̄ n̄ deficeret p̄nceps ex Juda: neq̄ dux de femorib⁹ ei⁹ vsq̄quo veniret cui repositū est. De quo etiā p̄nūciat idē Moyses: qui et ip̄e sit expectatio gentiā. Impfectus nāq̄hui⁹ p̄lagū p̄debat euentus donec subp̄rie gētis p̄ncipib⁹ regerent̄ qui incipientes ab ip̄so Moyses q̄ hec p̄dixerat vsq̄ ad Augusti⁹ imperiū p̄durarūt Quo in t̄pe primus (vt supra dixi) Hero-

des externi generis vir: a rhomanis indeozum suscepit p̄ncipatū. Qui Herodes fm̄ ea q̄ Joseph⁹ tradit ex Idumeoz genit̄ paternū gen⁹: ex Arabū h̄o materni sanguinis originē deducebat. African⁹ autē q̄ et ip̄e p̄cipuus in historiographis habet̄. Siūt inq̄t qui de eo diligent̄ explorarūt antipatrē quēdā esse patrē Herodis ascolonite: qui et ip̄e fuerit Herodis cuiusdaz filius templi appollis editui. Hic antipater ab idineis latronib⁹ captus: admodū puer p̄māsit cum p̄donib⁹: p̄ eo q̄ p̄ eius rei familiar̄ inopia filiū redimere nō valer̄t. Uez puer latronū vita et morib⁹ institutus: post modū Hircano cuidā iudeoz p̄ntifici familiar̄ efficit̄. ex quo nascit̄ Herodes hic qui saluator⁹ t̄pibus fuit. Hec Africanus.

De Herodis t̄pe interrupta sit regū successio fm̄ Danielis p̄phetiam.

Caplm. V.

Sit cū in hoīem externe genti⁹ iudeoz deuenisset imperiū: imminabat sine dubio etiā illa p̄phetia p̄dicta vocib⁹ expectatō gētū. Quippe cū d̄fecissent apud eos ab origine ipsi⁹ Moyses scepra p̄ncipū regūq̄ successio. Pri⁹ ei⁹ q̄ in captiuitatē Babylonie ducerēt̄: regnauit apud eos Saul p̄mus et inde Dauid. Nam an̄ reges a iudicib⁹ regebāt qui post Moysen et Jesum successorē eius gētis illius tenuerāt p̄ncipatus. Post reditū h̄o de Babylonia nō defuere eis gubernacula disciplinis optimis instituta. Per p̄ntifices etem̄ rex sūma gerebat̄: donec p̄o peius rhomāoz magistrat⁹ adueniēs: hierosolymā urbem quidem romanis armis oppugnaret et caperet. sacra h̄o et sacratissima q̄q̄ templi pollueret: ita vt ne ab ip̄is quidem abditis ingressum tēparet hostilē Lum h̄o qui p̄ uitam successionē per idē tempus regno simul et p̄ntificioungebatur. Aristobolū nomie vinctum cum liberis rhomā misit. Hircano fratri eius pontificatū relinquēs. Omnē h̄o iudeoz gentem ex illo t̄pe tributariā rhomāo fecit imperio. Sed Hircano in quē vltimū iudeoz gentis pontificatus fuerat deuolut⁹ a parthis capto: primus (sicut supra dixi) externi generis vir Herodes: p̄ senatuscōiultū Augusto impante iudeozum gentis

adipiscit gubernacula. Sub q̄ imminente iam saluatoris aduentu: etiā gentiū sal^o et vocatio expectata illa fm̄ ea que p̄phete p̄dixerāt p̄secuta est. Et quo vtiq; tpe in interrupta successionis serie ducū vel principū qui de Iude femorib; descēdebāt: cōsequenti rōe: ordo quoq; sacerdotū abanis et proavis indeclinabiliter currēs repente confundit. Habes et de his idoneū testem ip̄s Iosephū qui indicat Herodē postq̄ regnū sibi iudeoz a rhomanis cōcessum est: nō iam fm̄ generis ordinē p̄stituisse p̄otifices: s; ignobilib; q̄busq; sacerdotia p̄misisse. Similia quoq; i sacerdotib; ordinandis egisse etiā successorē ei⁹ Archelaū refert. post quē iudeoz impium dicit recepisse rhomanos. Idē ip̄e Iosephus indicat q̄ etiam sacram vestē p̄otificis summi Herodes obclusam sub signaculo suo tenuerit. nec vnq; pontificib; vsū eius potestare p̄miserit. Hoc idē et successor ei⁹ Archela⁹. Nūc et rhomani post ipsos morem p̄otificalis iniurie tenuere. Nec autē dicta sint nobis approbare volētib; veritate p̄phete que in aduētū dñi nr̄i saluatoris impleta est. S; et apud Danielē prophetam euidenter numerus septimanarū qui vsq; ad christū ducē futurus designatus impletus est. De quib; in alijs locis exposuim⁹. Post quarū septimanarū p̄sumationem abolendū esse christū: quod ap̄d iudeos sacratissimū seruabat/ idem p̄beta designat. Quod q̄dem manifestissime eos ip̄o tēpore quo dñs noster Iesus christ⁹ aduenit probat impletum. Nec autē a nobis pernecessario relata/ ad ostendendas veritate tēporū teneant.

De diuersitate generationum a Mattheo et Luca cōscripta: et que de his refert Africanus.

Caplm. VII.

Utrum qm̄ de generatōib; christi varie nobis Matthe⁹ et Lucas euāgeliste tradiderūt. et dñia sibi a q̄ plurimis dicere putant. in q̄ etiā nōnulli fidelīū veritatis ignorātia cōmentā q̄dam p̄ suis quisq; opinionib; conantē adhibere: etiā de hoc historiā que ad nos vsq; deducta est in mediū p̄feram⁹. Africanus cuius sup̄ius fecimus memoriā: scribēs ad Aristidē quēdam de euāges

lioz p̄sonātia et de genealogijs q̄ a Mattheo et Luca diuerse referunt: ceterorū q̄dem opiniones p̄cul a veritate dei errantes coarguit. Ip̄e autē historiā quā cōpeterat his ip̄s p̄tulit p̄bis. Apud gentem inquit israel generationū noīa nūc fm̄ nature/ nūc etiā fm̄ legis ordinē numerant. Nature q̄dem successiōes habent: que ex feminis vel sanguinis veritate descendūt. Legis autē: si quis fili⁹ alio generāte substituit sub nomine fratris defuncti sine liberis. Cū em̄ resurrectiōis inter eos spes necdum fuisset accepta: p̄ hec resurrectiōnis quandā imitabānt imaginē: vti ne nomen generis vitio sterilitatis aboleret. Cū ergo huiuscemodi ap̄d eos generationū ordines seruarent: vt quidam ex ip̄so germine: quidam ex substitutiōe ab alijs generati: alijs filij legis beneficio deputarent: a singulis euangelistarū vtriusq; modi cōmemorata successiō est. id est vt alter eorū cum qui genuisset. alter p̄o eum q̄ quasi genuisse videret exponeret. Et ita fit vt neutrum euangelium mentiat. dum aliud nature ordinē: aliud p̄o leg⁹ exequit. Reconiunctū namq; sibi est inuicem genus. et illō q̄d per Salomonē: et illud q̄d per Athā deducit: per legales substitutiōes q̄ fiebāt his qui sine liberis decidebant. et per secundas nihilomin⁹ nuptias quib; vnus atq; idem alijs parentib; pergenitus aliorum esse filius videbat. Et ita fit vt vtrāq; narratio generationū vsq; ad Ioseph verissimis lineis deducat: diuerso q̄dem: sed satis explorato ordine designata. Ut autem clarius fiat quod dicit: ip̄as generationū cōsequentiās enarrabimus. A David per Salomonem generatio quaz dinumerat Matthe⁹ tertū a fine facit Athan q̄ dicit genuisse Jacob patrē ioseph. Per Athan p̄o d̄ David Lucas generationū ordinem texens: tertū nihilomin⁹ eiusdem loci facit Melchi. Dicit ei Ioseph q̄ fuit Heli: q̄ fuit Melchi. Nobis ḡ iminet ostēdere quō Ioseph quidē fm̄ Mattheuz. q̄dem patrē habuisse Jacob q̄ deducit per Salomonē. fm̄ p̄o Lucā Heli qui deducit per Athan. Uterq; isti ip̄s. i. Jacob et Heli q̄ crāt duo fratres: habētes ali⁹ q̄dez mathā. ali⁹ autē melchi patrē ex diuerso genere veniētes etiā isti ioseph auī eē videat.

Ecclesiastice historie.

Est ergo modus iste. **Dathan** et **Delchi** diuersi temporibus de vna eademque vxore **Escha** nomine singulos filios preceperunt. quod **Dathan** quod **Salomon** descendit vxore primogenitus accepit. et relicto vno filio **Jacob** nomine defunctus est. Post cuius obitum (quoniam lex viduam alij viro non vetat nubere) **Delchi** qui per **Dathan** genitus ducit: cum esset ex eadem tribu sed non ex eodem genere: relictam **Dathan** accepit vxorem. ex qua et ipse suscepit filium nomine **Heli** per quod ex diuerso patrum genere efficiuntur **Jacob** et **Heli** vterini fratres: quorum alter. id est **Jacob** fratris **Heli** sine liberis defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit **Joseph**: natura quidem germinis filium suum. propter quod et scribitur. **Jacob** autem genuit **Joseph**. Sed contra hoc legis preceptum **Heli** efficitur filius. cuius **Jacob** quia frater erat: vxorem ad suscitandum fratri semen acceperat. Et per hoc rata inuenitur atque integra generatio: et ea quam **Dathan** enumerat dicens. **Jacob** autem genuit **Joseph**: et ea quam **Lucas** competenti obsequatione designat dicens. quod putabat esse filium **Joseph** qui fuit **Jacob** **Dui** et ipse subsonante eadem distinctione **Heli** esse filium putabat qui fuerat **Delchi**. quia legalem hanc successionem que velut adoptione quodam erga defunctos constat: magis quam germinis veritate competenti satis per hoc designauit indicio. obseruans euangelista: ne omnino in huiusmodi successionebus genuisse aliquem noiaret: pro quo digna distinctione non descendens sed ascendens usque ad **Adam** et ad ipsum usque peruenit deum. **Hec** autem non nobis ad subitum repta: aut absque vllis autoribus commentata sunt. Sed ipsi hec saluatoris nostri secundum carnem propinquus: seu studio tanti seminis demonstrandi siue edocendi que secundum veritatem gesta sunt tradiderunt. Ad dentes etiam hoc: quod cum **idumei** latrones **Ascalonitane** ciuitati irruentes: et de **Spolynis** templo quod muro vrbis adhebat: cum ceteris spolijis etiam antipatrem **Herodis** cuiusdam editui filium captiuum diripiissent: accidisse postmodum ut ad amicitias **Hircani** pontificis antipater perueniret. Cuius principatum quod in plurimis iuuisset defuncto eodem **Hircano**: **Herodi** filio suo a romanis pro ambitione regnum inde gentis accepit. **Hec** et in alijs grecorum historijs designant. Sed illud precipue su-

pradicti viri memorie tradiderunt: quod pro idem tempore omnes hebreorum generationes descripte: in archiuis templi secretioribus habebantur. In quibus etiam alienigenarum quoruque principum tur origines. sicut et **Achior** ex **Ammonitis** et **Ruth** ex **Moabitibus**. alij etiam ex **Egypto** qui dicuntur **Israelitis** esse commixti. **Uex** **Herodes** cum summam potestatem teneret: videns quod huiusmodi generis indicia si permanerent: obfuscationis sibi plurimum quererent: ignobilitatis sue conscientia exagitat: omnes libros in quibus conscriptio generis habebatur iussit incendi: estimans se nobilem videri posse: si nouicius esse et advena israelitici generis nullis conscriptionum fastibus videretur. Verum fuere tamen pauci diligentes et studiosi viri: qui vel descriptos ex parte aliqua huiusmodi libros domi haberent. vel etiam memoriter auite ordinem scripturarum retinerent. precipue quos demissa a paucis nobilitas commonebat. Ex quibus fuerunt et hi quos paulo ante memorauimus desposuimus. id est eriles vel dñici appellati: propter propinquitatem generis christi: qui et nazarei fuerunt ex vico **Cochaba** iudeorum. quique pro omni regione circueuntes: ordinem supradicte generationis partim memoriter: partim etiam ex dierum libris in quantum erat possibile perdocebant. Quibus ita a nobis in quantum diligentia potuit perscrutatis euidentissime euangeliorum per hec veritas declarat. **Hec** sunt que ab **Africano** didicimus. **Hoc** itaque modo in **Joseph** patrum generatione deducta dubitari iam non potest de **Maria**: quoniam eiusdem generis atque eiusdem tribu extiterit. Si quidem secundum legem **Moyse** non licebat in diuersas tribus nuptias permisceri. Sed vni ex eodem populo atque ex eadem familia in nuptia precipue copulari: ut ne permixtione coniugij etiam sors hereditatis deducatur in dubium. et de alia tribu contra fas ad aliam transferatur. Sed de his satis dictum est.

De nece infantium apud **Bethleem** et **magorum** presentia.

Capitulum VII.

Quoniam christo igitur secundum prophetie fides nato in **Bethleem** iudei temporibus supra dicti **Herodis** de orientis partibus aduentantes quidam viri ex **magorum** gente: precontantur ab **Herode** vbi nam esset rex qui nup natus est iudeorum: affirmantes vidisse

se stellā eius in oriente que sibi etiam dup
itineris extitisset / causam ꝑo tante ꝑpera
tionis adorādi ac venerādi nup editi regis
esse. Quibꝫ ille auditis / incredibiliter des
terref: verēs ne status sui periclitaret im
perij. Accersitis ergo legꝫ doctoribꝫ ꝑcon
tantꝫ vbi nam chꝫm nasci sperarent. Ut ꝑo
ex Dichee oraculis locus natiuitatꝫ eiꝫ
apud Bethleem designatꝫ est: vno ꝑcepto
rex omnes lactātes pueros nō solum apud
Bethleem / sed ꝫ in omnibꝫ eius finibus a
bimatu et infra ꝑm tꝫꝫ qđ explorauerat
a magis interim iuber: si quomodo etiam
Iesum cū equenis possit extinguere. Sz
preuenit regis insidias puer abductus in
Egyptum / parentibꝫ de dolo regis ange
lo ꝑnunciante cōmonitis.

De cruciatibus ipsꝫ Herodis qđ neca
ri iussit infantes.

Caplm. VIII.

Erū hec etiā sacris euangelij vo
cibꝫ edocemur: sz ope ꝑcium est
crudelitatis Herodis in chꝫstū
ꝫ cocqueuos eius videre merces
des. Stati nāqꝫ nec mora vltio in eū diu
na pꝫertit: qđ nō solū ꝑsens inferret exitiū:
verū etiā quibꝫ post interitū supplicij essꝫ
excruiciāđ ostēderet. Lōgū ē si ꝑspitates
impꝫ eiꝫ qđ ad illō tꝫꝫ vsqꝫ potēs polle
bat domesticis referā cladibꝫ obscuratas
ignominia mꝫimonij funera liberorꝫ: qđ
tū ipse extiterit parricida. Sororis etiam
ꝑinquoꝫꝫ oium si exequar clades: trage
dia magis qđ historia texti videbit. De qđ
tū siqꝫ scire vult Josephꝫ plenius refert.
Igitꝫ cū ꝑ sacrilegio qđ in saluatore cōm
serat ꝫ scelere qđ in equenos eius pegerat
vltio eū diuina purgeret in mortē: que des
derit exitū nō puto indecorꝫ si ipsꝫ Jose
ꝑbi in septimodecimo libro antiquitatuꝫ
hecreferētis sermonibꝫ explicemꝫ. Hero
dem inqꝫ porro amarior in dies morbo vr
gebat / supplicia cōmissi paulo ante scelerꝫ
expetēs. Lēto nāqꝫ igne extrinsecus in su
perficie corpis vrgebat. Intrinsicus vero
vastū cōdebat incēdiū. Auiditas inexpl
bilis ꝫ inerat cibꝫ: nec tū satiari vnqꝫ rabi
dis incitata faucibus valebat ingluuies:
intestina intrinsicꝫ vlcerebꝫ obsepta: do
loribꝫ quoqꝫ cholꝫ qđ maximis cruciabatꝫ:
humor liquidus ꝫ luridus erga pedes tu

midos oberrabat: ꝫ ab inferioribꝫ partibꝫ
pubetenuꝫ tumore distentꝫ. Sed ꝫ verē
da eiꝫ ipsa putredine corrupta scatere ver
mibus ceperūt. Spiritus quoqꝫ incredi
bilis inflatio: ꝫ tentigo obscena satis ꝫ ex
eccranda. His autē omnibꝫ doloribꝫ fetoz
dirior: vel ex membrorꝫ putredine / vel ex
respiratiōe anhelitus reddebatur. Ita ex
omni parte cruciatibꝫ fesso nulle sufficere
vires ad tolerantia poterāt. Dicebat ergo
hi quibus diuinandi peritia est: has diu
nitus penas ab imperatore deo ob mul
tam eius impietate ꝫ crudeliter deposci.
Hec quideꝫ in supradicti historia libri re
fert vir de quo paulo ante memorauimꝫ.
Sed ꝫ in secundo libro idem historiogra
phus similia nihilominus de eodem scri
bit hoc modo dicēs. Post hec vero omne
corpus eius morbus inuadēs / diuerso sis
bimet eum corruptele genere vendicabat
Febꝫ nāqꝫ vna parte lenta vexabat. Pru
rigo ex alia parte intolerabilis per omnē
corporeis diffusa superficiem: cholꝫ quoqꝫ
crederrimus dolor. pedes pubetenuꝫ by
dropis obsederat tumor. Uerenda corru
pta putredine ꝫ scatentia vermibus horre
scebant. Inflationes etiam tortuosi spiri
tus: ꝫ crebra suspiria conuulsis admodū
producta visceribus: ita vt diceret a vatis
bus non morbi corporeis hec: sed diuine vl
tationis esse supplicia. Quicꝫ cum tot mor
bis etiam feralibus vrgeretur: tamē spem
adhuc viuendi gerēs: de medelis ac reme
diis cogitabat. Deniqꝫ transito iordane:
aquis calidis que apđ calleroen sunt vte
batur. que etiam potantibus cōmode di
catur. Usus est autē medicis etiam oleo
calido omne corpus fouendū. Quicꝫ depo
situs fuisset in huiuscemodi fomento: ita
resolutus est omnibꝫ membris vt etiā oca
li ipsi e suis sedibus soluerentur.

De crudelitate Herodis quam mortis
sue tempore perperravit.

Caplm. IX.

Reportat exin Jericho: ꝫ famlorū
ꝫ plactibꝫ admonitꝫ: vbi salutē des
sperare cepit: militibꝫ qđdem qđqꝫ
genas drachmas diuidi iubet. ducibꝫ ꝫ
ꝫ amicꝫ suis plurimū pecunie largit. Ipe
vero furore iam plenus: ꝫ ipsi (vt ita dicā)

Ecclesiastice historie.

mortu minitans ferē in facin^o execrabile.
Etenim ex singulis quibusque vicis vel castellis: si qui nobiles et primarii erant viros ex omni iudea ad se colligi: et recludi iubet: in loco qui dicitur hippodecomus: accersita in sorore sua Salome atque eius viro nomine Alexa. Noui inquit iudeos de meo interitu gauisuros. Sed potero habere lugentes et exequias honorabiles ex plagentium multitudine si voluerit: vos meis parere preceptis. Vos omnes quos in custodia habere iussi totius iudee nobiles viros statim ut ego spiritum exhalauero interficite: in hispani militibus paratis: ut omnis iudea et omnis domus et inuicta desinat obitum meum. Et post pauca idem Josephus ait. Rursus autem nunc et tibi auaritia: et tussis conuulsione distendebat. Cum ex dolo violentia iam vite exitum adesse sensisset: malo accepto cultrum poposcit (Solebat enim per semetipsum purgatum sic pomum atque incisum edere) Tunc deinde circumspectans ne quis esset qui prohiberet: eleuauit in semetipsum dexteram: ictumque vibrauit. Adhuc idem persequitur scriptor: quod paulo antequam nouissimum spiritum redderet tertius post duos dies ante necauerat filium suum preceptis impijs iugulasset: atque ad ultimam lucem sicut non absque maximis doloribus corporis: ita etiam ne absque parricidij piaculis auferisset. Talis igitur Herodis exitus finis: quo digna supplicia scelere quod in bethleem erga paruulos gesserat et per insidias domini nostri ac saluatoris exactus est.

De Archelai regno post Herodem.

Capitulum. VIII.

De successione quoque eius historia nos euangelica perdocet: quod postea per angelum commotus Josephus: sublato puero et matre eius de Egypto rediit ad terram iudeam. Audies inquit euangelista: quia Archelaus regnaret pro Herode patre suo: timuit ire illum. Commotus autem in somnis abiit in partes galilee. Huic autem euangelice peritati consona scribit etiam supradictus historiographus: diligenter hec exequens quomodo ex testimonio Herodis patris sui: adiudicante etiam cesare Augusto regni iudeorum successor extiterit Archelaus et ut post decem annos imperio deuolutus sit: atque Philippus et Herodes iunior frater eius Lysania in tetrarchia s

diuisum Iudee regnum regebant.

Quod falsa esse acta que iudei perferunt etiam Josephi testimonio ex consonatione temporum conuincant.

Capitulum. XI.

Dem quoque ipse historiographus in octauo decimo libro refert duo decimo anno Tiberij cesaris: qui Augusto septem et quinquaginta annis principatu potito successerat: potius Pilatum Iudee procuratorem suscepisse. atque inibi per decem annos usque ad ipsum pene finem Tiberij perdurasse. Ex quibus omnibus firmum impudens euidenter arguit actor: qui recenti confecta plasmate aduersus christum dominum perferunt. in quibus primo omnium temporis ipsius ratio coarguit falsitatem. Quamto namque consulatu Tiberij qui consulatus septimo anno imperij eius fuit: piaculi in saluatoris commisi tempus falsa hec acta per scribunt. Duo in tempore euidenter ostendit: ne missus quidem adhuc ad Iudee procuratorem Pilatus: secundum Josephi perbatissimi historici testimonium: quod plenissime designat duo decimo anno Tiberij cesaris iudee procuratorem suscepisse Pilatum. Consonanter autem in his cum historico euangelista concordat quod odecimo dicens anno Tiberij cesaris in quo quartus erat Pilati procuratoris annus. cum etiam iudee tetrarche haberentur Herodes et Lysias et Philippus: dominum et saluatoris nostrum Jesum christum fuisse anno rui triginta quando ad Joannem baptizandum aduenit. Tunc et ei initium euangelice predicationis instituit.

Quod a pontifice Anna usque ad Laipham quatuor pontifices fuerint: et singulis annis administrauerint pontificatum: in quibus predicationis christi completa est.

Capitulum. XII.

Refert autem eum diuina scriptura omnem doctrine sue tempus exegisse sub pontificibus Anna et Laipha: quo scilicet Anne pontificatus tempore incipiente docere cepit: et usque ad initium Laiphe prederit. In quibus spatijs vix toti quatuor et cluduntur anni. Legalibus porro preceptis iam per illud tempus vi et ambitione cessantibus: nulli quippe pontificatus honor vite vel generis merito reddebatur. Sed romana potestate: alijs nunc: iteque alijs summa sacer

dotij p̄stabat: ita vt annuis iaz successio-
nibus mutarent. Deniq; idē Joseph⁹ re-
fert: quoz p̄ ordinē vsq; ad Laiphā p̄tifi-
catus officio post Annā esse p̄fectos: his
verbis scribens. Valerij⁹ gratus Anna sa-
cerdotio deturbato: Ismaelē p̄tificē d̄si-
gnauit filium Bassi: sed ⁊ hūc non multo
post abijciens: Eleazarū Ananie p̄tificē
filiuz p̄tificatui subrogauit. Post annū
hō etiā hunc arcet officio. et Simoni cui-
daz Laiphe filio p̄tificat⁹ tradidit mini-
steriū. Quo nō ampli⁹ etiā ipse q̄ vni⁹ an-
ni spacio p̄fect⁹: Josephū cui ⁊ Laiphas
nomē fuit accepit successorē. Ac per hoc
omē tps quo dñs ⁊ saluator noster in ter-
ris docuisse p̄scribit: intra q̄driēnū tēpo-
ris spacia coartat. in quo q̄uoz iste quas
Joseph⁹ memorat successiones p̄tificiū
describunt vix p̄ annos singulos misra-
te. Consonanter igit̄ fm̄ ea que Josephus
scribit Laiphā p̄tificē am̄ illius quo sal-
uator passus est: etiam euangelij sc̄ptura
designat. Igit̄ dñs ⁊ saluator noster non
multo post initium p̄dicatōis sue duode-
cim ex om̄ibus discipulos assumpsit: q̄s
et ceteris sectatoribus suis p̄ferens speci-
ali quodā electiōis priuilegio apostolos
nominauit. Cuius nomis virtus missos
indicat. S; ⁊ alios post hos elegit septu-
aginta: quos et ipse binos per loca singu-
la ⁊ vrbes ad quas ipse accessurus erat p̄-
misi.

De baptista Joāne testimoniū Josephi
⁊ q̄ asserit eum iustū fuisse: ⁊ ob eius necē
vindictam in iudeos esse progeram.

Capitulū. XIII.

Ueruz breui iteriecto tpe Joānes
baptista ab herode filio herodis
capite punit. De q̄ ⁊ in euāgelij
qdē refert. Concordi hō testimo-
nio ē Joseph⁹ de h̄ scribit: noiatim etiā
de herodia de cōmemorās: velut de cōiu-
gio f̄ris Phillipi viuēt̄ violēt̄ abstrac-
te: et suis ab Herode incestis nuptijs so-
ciate: pp̄ria ⁊ legitima vxore p̄p̄ssa. Quam
herodia de filiaz dicit fuisse Arethe regis
Arabie: p̄pter quā etiā Joannes baptistaz
ab eo cōmemorat interēptū. Bellū quoq;
exortū inter Arethā dicit ⁊ Herodē: tāq;
ob ignominia filie vindicandā. In q̄ bel-
lo exercitū refert Herodis extinctū. Nec

aut ei om̄ia accidisse p̄pter piaculuz qd̄ in
necem Joānis admisit. Idē quoq; Jose-
phus iustissimū sup omnes Joāne fuisse
fm̄ euangelioz fidem: ⁊ ab Herode p̄pter
Herodiadē capite cesum refert p̄pter quā
etiā regno eū cōmemorat depulsum: atq;
in exilium apud Tiennaz gallie vrbez tru-
sum. Nec in octauo decimo antiquitatū li-
bro: his ipsis quib; infra adnotatū est syl-
labis scribit. Quibusdā aut̄ iquit iudeoz
videbat̄ ideo perisse Herodis exercitū q̄
in eum satis iuste vltio diuina cōmota est
pro vidicta Joānis: q̄ vocabat̄ baptista:
quē puniuit Herodes virū valde bonum
qui p̄cipiebat iudeis p̄tuti operā dare: iu-
sticiā inter seinuicē custodire: ⁊ in deū ser-
uare pietatē: per baptismū in vnum coire.
Hoc ei pacto baptismū acceptabile fore
si non solum ad abluenda peccata sumat̄:
verū etiā ad castimoniam corpis atq; ad ani-
me iusticiā purificationēq; fuer̄: oīzq; pa-
riter virtutuz: velut signaculū ⁊ custodia
quedam fidelis habeatur. Que cum ab eo
dē p̄cepta huiuscemodi docerent̄: atq;
ad audiendū eū p̄ plurima multitudo con-
curreret: verit⁹ Herodes ne forte doctri-
ne ei⁹ psuasione populi a suo regno disces-
derent (Videbat em̄ q̄ p̄cepti eius ac mo-
nit⁹ obedire in om̄ib; plebs esset parata)
melij credidit p̄s q̄ noui aliqd fieret: atq;
cipare hoīez necē: q̄ postmodū turbat̄ re-
bus serā penitudinez gerere. Ex sola igit̄
suspensione Herodis vinctus in castelluz
macheronta abducit̄ Joānes: ibiq; capite
obtrūcat̄. Hactenus de Joāne. Sed ⁊
de saluatore nostro dño in iudez historia-
ruz suarum libris idē Josephus ita scri-
bit.

Testimoniū Josephi de christo.

Capitū. XIII.

Uit aut̄ iisdē tēporibus Jesus sa-
piens vir (si tñ virū eū noīari fas
ē) Erat ei mirabiliū opez effectoz
doctorq; hoīm eoz qui libenter q̄
vera sunt audiunt. Et multos quidem iu-
deorum multos etiam ex gentilibus sibi
adiunxit. Christus hic erat. Hūc accusa-
tione primoz nostre gentis virozum: cuz
Pilatus in crucem agēdum esse decreuit
set. nō deseruit eos q̄ ab initio eum dilexe-
rant. Apparuit em̄ eis tertio die itez viu⁹.

Ecclesiastice historie.

fm qđ diuinit⁹ inspirati p⁹he: vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eē p⁹ dixerāt. Sz in hodiernū diē ch⁹ianorū qđ ab ipō nūcupati sūt: z nomē pseuerat et gen⁹. Hec cū ipē hebreorū scptoz oli suis libris inserta: tā de Joāne baptista: qđ etiā de dño z saluatore n⁹o tradiderit: qđ vlt⁹ tra effugiū: qđ excusatio ipudētib⁹ z perfid⁹is remanebit: qđ min⁹ de falsitate gestoz qđ postmodū cōfuxerūt aptissime puincātur. Sz z de his ista sufficiāt. Aploz autē dñi z saluatoris n⁹i nomina qđ referant: ex ipsis euāgelijis omib⁹ palā ē. Septuaginta pō discipuloz vocabula nusqđ qđez reperim⁹ scripta. Dicit tñ vnus ex ipsis esse Barnabas: cui⁹ etiā i actib⁹ aploz mētio facta est. Sz z Paul⁹ nihilomin⁹ scribēs meminit eius. Deniq; ipum dē esse qđ cum Sosthene paulo Corinthijs scribit. Ele mēs pō in q⁹to dispositionū libro cephe mētionē facit: de qđ Paul⁹ dixit. Cū autē venisset Cephas Antiochiā: in faciē ei res stiti. z dē eū vnū esse ex septuaginta discipulis cognomē Petri apli. Sz z Matthiā ex ipsis esse dē: qui p⁹ Juda aplozū nūero subrogat⁹ est: z eū qđ cū ipso est statut⁹ ad sortē. Tattheū qđ vnus ex ipsis fuisse tradunt: de qđ z historiā qđ ad nos vsq; puenit exponere necessariuz duco. Nā z ples qđ septuaginta fuisse discipulos saluatoris inuenies: si obserues ea qđ Paul⁹ indicat dicēs: post resurrectionē apparuisse dñm p⁹imum qđez Cephe: postea illis vndecim z post hos ampli⁹ qđ qngentis fratrib⁹ simul. Ex qđb⁹ qđsdam dormisse dē: plurimos autē adhuc pmanere eo tēpe qđ hec scriberet. Post etiā dicit eū visum esse Jacobo qui erat vnus ex his qui fratres dñi appellabant. Tum deinde tāqđ pter hos duodecim/ad eoz tñ similitudinē fuissent alij quidē apostoli sicut z ipē erat Paul⁹: addit z dē. Postea apparuit apostolis omib⁹ bus: nouissime autē visus est et mihi. Sz z de his ista sufficiant.

Narratio de Abagaro rege: z exēplum eplē Abagari ad dñz / z dñi ad ipm: z eoz qđ psequēter de Syroz lingua trāslata sūt.

Caplm. XV.

Narratio pō quā de Tattheo promissimus hunc habet modū. Dñi ac saluatoris n⁹i Jesu cbū diuini

nitatis / cū pro mirabili virtutis ope p oēm locuz celebraret: innumeros tā de vicinis qđ de pegrinis z lōge positis premedioz z cure p⁹utib⁹ inuitabat: siqđ p⁹cipue morbi alicui⁹ egritudine laborarent. Unde z rex qđdam Abagarus nomie gentis vltra Eufraten posite pncipatū nobilit⁹ tenēs: morbo quodā corporis irremediabili qñatum inter homines tenebat. Qui cum de nomine Jesu z de mirabilib⁹ virtutū eius audisset: supplex ei per epistolā factus exorat: misso in rē homine diutini morbi vinculis quib⁹ tenebat absolui. Sz ad p⁹sens qđez a domino corporis eius cura differ tur. Dignus tamē efficit rescripto epistole saluatoris: in qua simul etiā pmittit ei: qđ nō multo post desiderij sui cōsequeret⁹ effectum. Deniq; post resurrectionē atq; ascensionē domini ad celos: Thomas apostolus ex cōmonitione diuina / Tattheū quēdam vnum ex septuaginta discipulis ad Edissenā ciuitatē euāgelistā z p⁹dicato rem verbi dei emittit: siml⁹ z que a dño p⁹missa fuerant impletuz. Hec in archiuis publicis Edissene ciuitatis: in qua tūc supradictus Abagarus regnavit: ita descripta repimus in his chartis qđ gesta regis Abagari seruata antiq⁹tus p⁹tinebant. Et vt euidēs dictoz veritas fiat / ipaz exemplaria eplaz ex Syroz lingua trāslata ponemus. Exēplar eplē scripte a rege Abagaro vlt⁹ thoparcha ad Jesum: z misse hierosolymā p⁹ Ananiā cursorē. Abagarus Uebame filius thoparcha iesu saluatori bono qui apparuit i locis hierosolymozū salutē. Auditum mihi est de te z de sanitate quas facis qđ sine medicamētis aut herbis fiant ista per te. et qđ p⁹bo tñ cecos facis videre / z claudos ambulare: z leprosos mundas: z immundos spūs ac demones eijcis: z eos qui longis egritudinibus affligunt curas z sanas: mortuos quoq; suscitās. Quib⁹ oib⁹ audis de te: id statui in animo meo vnū esse e duob⁹. Aut qđ tu sis de⁹ z descēderis de celo vt hec facias: aut qđ fili⁹ dei sis qđ hec facis. Propterea ergo scribēs rogauerim te vt digner⁹ vsq; ad me fatigari: z egritudinē meā qđ iam diu laboro curare. Nā z illud comperi qđ iudei murmurant aduersum te: z volūt tibi insidiari. Est at ciuitas mihi parua qđē

sed honesta: q̄ sufficiat vtrisque. Exemplum
rescripti ab iesu p̄ ananiā cursorē ad Aba-
gar̄ thoparchā. Beatus es quia credidi-
sti in me cū me ipse nō videris. Scriptū ē
enī de me q̄ hī q̄ me vidēt nō credēt in me:
et q̄ nō vidēt me ip̄i credent̄ et vivent. De
eo at̄ qd̄ scripsisti mihi vt veniā ad te: opor-
tet me oīa p̄pter que missus suz h̄ explere:
et postea q̄ cōplevero recipi me ad cum a
quo missus suz. Lū ergo fuero assumpt̄:
mittā tibi aliquē ex discipulis meis vt cu-
ret egritudinē tuā: et vitā tibi atq; his qui
tecū sūt p̄stet. Erat aut̄ his eplis adiūctuz
etiā h̄ lingua syroz qd̄ infra scriptum est.
Postea p̄o cū Iesus assumpt̄ est misit ei
Judas q̄ et Thomas Tatheū aplm̄ vnuz
ex septuaginta. Qui cū venisset: manebat
ap̄d Tobīā filiū Tobie. Ut aut̄ audiuit d̄
eo Abagarus et nunciatū est ei q̄ venisset
ap̄ls Iesu fm̄ qd̄ ei sc̄pserat. Lūq; cepisset
Tatheū in virtute dei curare oēm languo-
rē et in firmitatem: ita vt oīes mirarent̄:
Abagar̄ cōsiderat̄ mirabilib; q̄ faciebat:
recordatus est q̄ ip̄e esset de q̄ sibi Iesus
sc̄pserat: dicēs Lū aut̄ fuero assumpt̄ mit-
tā tibi aliquē de discipulis meis q̄ egritu-
dinē tuā sanct. Et vocās ad se Tobīā ap̄d
quē manebat: ait ad eū: audiui q̄ vir q̄daz
potens venit et manet in domo tua: adduc
euz ad me. Lūq; redisset Tobias ad Ta-
theuz dixit ei abagar̄ thoparcha vocauit
me ad se et dixit mihi: vt te ad eū p̄ducā vt
cures eū. Et Tatheū: Veniā inq̄t: qm̄ ma-
xime p̄pter ip̄m miss̄ sū. Postera igit̄ die
Tobias mane assumpto tatheo venit ad
Abagarū. Et cū fuisset ingressus p̄ntib; p̄-
matib; suis: statim in ingressu visuz ē Aba-
garo diuini nescio qd̄ splendoris in vultu
ap̄li Tatheī. Quod cū vidisset Abagarus
adorauit Tatheū. Sup̄ quo admirati sūt
oēs qui assistebant regi. Ip̄i em̄ nihil horū
videbāt: qd̄ soli Abagarō fuerat ostensū.
qui et dicere cepit ad Tatheū. Vere disci-
pulus es Iesu filij dei q̄ mihi dixerat: mit-
to tibi aliquē de discipulis meis qui te cu-
ret et vitam tibi p̄stet. Et Tatheus r̄ndet.
Quia magnifice credidisti in eū q̄ me mi-
sit: p̄terea missus sum ad te. Etsi p̄manse-
ris in fide ei⁹ et credulitate: p̄stabunt tibi
oīa desideria cordis tui. Tū et Abagarus
ad eū. Usq; adeo inq̄t credidi ei vt et iudez

os q̄ euz crucifixerunt velim (si vlla mihi
adesset tāta exercit⁹ copia) trucidare: etsi
nō rhomaniregni autoritas ip̄ed. ret. Et
Tatheū ait ad hec. Dñs n̄r volūtate patr̄
sui impleuit: q̄ impleta: assumpt⁹ ē rursus
ad patres. Dicit ei abagar̄. Et ego scio et
credo in eū et in patrē ei⁹. Et Tatheus: pro-
pterea inq̄t pono manū meā sup̄ te in no-
mine ei⁹. Et cū h̄ fecisset: statim oī egritudi-
nis morbo q̄ tenebat absoluit. Mirat⁹
est Abagar̄: q̄ sicut p̄bis audierat de Je-
su: ita et rebus et opibus reperit per Ta-
theū discipulum ei⁹ impleri: q̄ cum absq;e
medicamentis et herbis curaret. Nō soluz
aut̄ illū: sed et Abdon quēdā Abdie filuz
podagra laborantē cū se vestigijs ei⁹ ad-
uolueret man⁹ impositiōe curauit. Mult̄
tosq; alios vrbis illi⁹ ciues varijs obse-
sos sanauit incōmodis. Et sic opa maḡ
et mirāda pficiēs p̄dicabat p̄bū dei. Post
hec aut̄ Abagarus ait ad Tatheū. Tu in-
q̄t cū p̄tute dei hec facis. et nos oēs vidē-
tes miramur. Vex q̄so te enarra mihi de
aduentu dñi quōd facit̄ sit: et de virtute ei⁹
in q̄ faciebat hec que audiui. Et Tatheū.
Hunc q̄dem taceā vex: qz verbum missus
sum p̄dicare: Crastino cōgrega mihi oēs
ciues tuos. et corā ip̄is p̄dicabo et semina-
bo in eis verbū vite vel aduent⁹ Iesu: quōd
fuit. et cur vlt̄ qua de causa missus est a pa-
tre. et de virtutib; opex ei⁹. vlt̄ de mysterijs
q̄ locut⁹ est in hoc mundo. et in qua virtu-
te hec fecit. Sed et de noua eius p̄dica-
tione: et q̄ ita paruulus et humilis. et quō
ita se humiliavit: et d̄posita maiestate par-
uam fecit deitātē suā: ita vt in cruce subis-
geret̄: in infernuz descenderet. et disrum-
peret sep̄e quam a seculis nemo disrumpe-
rat: mortuos suscitaret. Qui descendit q̄-
dem solus ascendit autem cum grādi mul-
titudine ad patrē suum. Iussit ergo Aba-
gar̄ vt mature oēs ciues cōuenirēt et au-
dient p̄dicationē Tatheī. Et post hec ius-
sit ei dari aurū et argentū. sz ille nō accepit
dicens: Si nostra derelinquim⁹: quomō
accipiem⁹ aliena? Besta sunt autē ista q̄
dragesimo et tertio anno. Nec nō inutilit̄
vtputo a nobis ad verbum et syrozum lin-
gua interpretata: hunc in nostris libris te-
nebunt locum.

Explicit Liber prim⁹

b